

מבשר טוב

ס"ג

פרשת וישב תש"פ

עיה"ק ירושלים ת"ו

מאמר וימאן להתנחם

תיקון צערו של יעקב אבינו ואבלו על יוסף

א

הקדמת התמיהות בטעם בקשת השלוח של יעקב אבינו, ובפשר הצער והאבל הנורא ברגזו של יוסף שלא נתן נחמה לנפשו

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן" (לז, א). פירש רש"י ז"ל: "עוד נדרש בו, 'וישב' – ביקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוח, אומר הקב"ה, לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה".

דרשה זו הנדרשת בתיבת "וישב יעקב", שביקש לישב בשלוח, אם תתפרש כפשוטה, כפי משמעה הפשוט שביקש לו שלוח ומנוחה, אין לה שחר.

בנוהג שבעולם, כשמגיע אדם לשנות זקנותו מבקש שלוח לעצמו, יוצא לפנסיה, ומבקש לבלות שנות הזקנה בשלוח והשקט ובנעימים. אחר עמלו הקשה בצעירותו ובשנות העמידה, יבקש לתת מנוחה לעצמו בשלוח ופנסיה מסודרת [פענסיונירען].

חס ושלום להבין כן כפשוטו כלפי ישראל סבא ע"ה בחיר שבאבות, שיבקש שלוחות פנסיה לעצמו, לתת לעצמו מנוחה מכל העבודה, ולישב השקט מן העמל והעבודה. – הלא מטבעם של צדיקים לחפש ולדרוש תמיד, במה יכולים עוד ועוד לעבוד ולהתייגע ולהעלות נחת רוח ליוצרים, ובמה יכולים להטיב ולתקן בעולם. כמ"ש בשלהי מסכת ברכות (סד): "תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שנאמר (תהלים פז, ח) ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון".

ואם כן צריך ביאור נכון, לקרב אל השכל, מה היא אותה בקשת השלוח שביקש לו יעקב אבינו ע"ה עתה, בבואו אל אביו לארץ כנען.

בספר הקדוש נועם אלימלך פרשא דידן, פירש: "וישב יעקב בארץ מגורי אביו. – 'מגורי', לשון (במדבר כב, ג) 'ויגר מואב'. דהיינו שהיה לו ישיבה ועכבה במדרגה זאת תמיד, להיותו ביראה ופחד יראת ה' אביו שבשמים" עכ"ל"ק.

והענין מבואר בספרים הקדושים, כי "מגורי אביו" הוא יצחק אבינו ע"ה מידת הגבורה ופחד יצחק, ומידתו של יעקב הלא היא מידת "תפארת", שצריכה להשלים השילוב בין גבורה לחסד, ובכך ימצאו אלו ב' המידות שזורים

א

יחדיו בשלמות. כי אברהם אבינו ע"ה היה 'עמוד החסד', כד"א (מיכה ז, כ) "חסד לאברהם", והוא השפיע החסד בעולם. ולעומתו יצחק אבינו הוא מידת הגבורה, והשפעת פחד ומורא שמים בעולם. ויעקב אבינו ע"ה בחיר שבאבות נצרך להשלים אל קו האמצע שהיא מידת 'תפארת', בין חסד וגבורה.

כי בהנהגה של חסד בלבד אי אפשר, שיש שצריך להשתמש בכוח הדין ולצמצם החסדים שלא יפלו במקומות שאינם טובים. ומאידך גם במידת הגבורה לבדה אי אפשר, כי מי יצדק לפניך בדין, ומוכרחים לשלב בין אלו שתי המידות ההפכיות, וזה יסוד מיזוג מידת התפארת הממצעת וממזגת בין אלו שתי המידות.

והמורם לנו מזה, שבזאת חפץ יעקב אבינו ע"ה עתה בבואו אל "ארץ מגורי אביו", להשלים ולתקן את מידתו, בשלמות מידת 'מגורי אביו' ופחד יצחק. והיינו שכופל הכתוב כאן "בארץ כנען בארץ מגורי אביו", כי בפעם הב' לא בא כמראה מקום, שכבר ידענו שהוא בארץ כנען, אלא ללמד על המידה העליונה, ועבודתו של יעקב אבינו בתורת אב, שבא להשלים את מידתו ועבודתו בין שלושת האבות, לפי תפקידו ועניינו כמבואר.

והנה כאשר 'קפץ עליו רוגזו של יוסף', מעיד הכתוב בצערו ואבלו הגדול של יעקב אבינו באופן נורא, שכמעט לא היה ביכולתו לסבול השבר הגדול. כמאמר הכתוב בפרשתנו (לז, לג-לה) "ויכירה ויאמר כתונת בני, חיה רעה אכלתהו, טרף טורף יוסף. ויקרע יעקב שמלותיו, וישם שק במתניו, ויתאבל על בנו ימים רבים. ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו, וימאן להתנחם, ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה, ויבך אותו אביו".

ויש להתבונן באותו צער ואבל איום שהיה יעקב אבינו בוכה ומצטער ימים רבים, וממאן להתנחם. מדוע נפל כל כך בבכיות בלי שיעור וחקר, ואינו נותן שום נחמה לנפשו, הלא סוף סוף כל שאר אחד עשר ילדיו חיים וקיימים ועומדים בצדקותם. וכבר היה לעולמים יהודים שיצאו מצרות קשות נוראות, כמו שראינו היוצאים מן הגיטאות שרידי מחנות המוות, שנשארו גלמודים ועזובים כשכל עולמם חרב בעדם, כל בני משפחתם מקטן ועד גדול עלו על המוקד, ובקושי ניצלו בעור גופם, ועם כל זאת התנערו מאפרות הכבשנים ופתחו בחיים מחודשים, אפילו זקנים הקימו משפחות מחדש כנודע. ומכל צרה שלא ניתכה על בני ישראל, תמיד התנערו להוציא עצמם מתוכה ולהתחזק ביתר שאת. ומדוע אם כן לא נתן יעקב אבינו לעצמו חיזוק ונחמה כל אותם כ"ב שנה, ונשאר דבוק בשקו ובבכיותיו ימים רבים, וזה צריך ביאור.

גם צריך ביאור בענין "וימאן להתנחם", הלא ידוע שאין הקב"ה נותן צרה לאדם שלא יוכל להתנחם ממנה, ולהחזיק מעמד. ואף כי פירש רש"י ז"ל טעמא משום: "שאיין אדם מקבל תנחומין על החי וסבור שמת, שעל המת נגזרה גזירה שישתכח מן הלב ולא על החי". – מכל מקום בוודאי מכין הנחמה והעצה להתחזק ולהתנחם מכל צרה שלא תבוא על האדם, ומדוע לא מצא יעקב אבינו שום דרך חיזוק ונחמה לנפשו.

ובפשטות צריך לומר, שבוודאי לא על האבדון הגשמי הצטער כל כך אותו צדיק, כי אם בעיקר על הנפילה הרוחנית העצומה. כאשר תלה ביוסף הצדיק את כל המשך תורתו שקיבל מאבותיו ומשם ועבר, ואותו העמיד להנחלת מורשת תורתו אל הדורות הבאים.

וכמ"ש רש"י ז"ל בפסוק: "כי ארד אל בני אבל שאולה וכו'. מדרשו, גיהנם, סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבני בחיי, מובטח אני שאיני רואה גיהנם" ע"כ. והיינו, שראה עצמו עתה אבוד משני עולמות יורד שאולה אלי גיהנם רח"ל. כדאיתא במדרש ילמדנו (בראשית אות קנח): "מהו 'כי ארד אל בני אבל שאולה', אמר, הקב"ה הבטיחני על שנים עשר שבטים, והרי מת אחד מהם, שמא לא זכיתי בהם ואני מת בשני עולמות, הדא הוא דכתיב 'כי ארד אל בני אבל שאולה', ואין שאול אלא גיהנם".

ומבואר, שהיתה בזה נפילה נוראה של יעקב אבינו ע"ה ברוחניות, הנקרא בספרים הקדושים 'נפילת המוחין', כאשר מרום שגב מדרגותיו הנוראות שהיה 'בחיר שבאבות', נפל עד מדרגה התחתונה, ונסתלקה ממנו רוח הקודש, עד שנעשה כאיש פשוט, ואולי אף גרוע מזה.

ונמצא לפי זה שעל אותה נפילה נוראה היה עיקר צערם ואבלו, כשחרב עליו הכל, ואינו מוצא המשך העברת מסורת התורה והקדושה, וכל יסוד הרוחני קורס לנגד עיניו.

אלא שגם אחר זה הביאור עדיין אינו מספיק, אף כי יש בו כדי להמתיק מעט, שלא על הגוף הגשמי הוא בוכה כי אם על התמוטטות כל בנין הרוחניות בעולמו. – אבל עדיין כשמתבוננים בדבר זה הוא נצרך עוד להסבר, כדי לקרב הדברים אל שכלינו הקטן. שעדיין יש להבין גודל הצער והמבוכה הנוראה שהיה יעקב אבינו נפול בדעתו, גם אם עיקר הצער הוא על הרוחניות. הלא "כל דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס:), וסוף כל סוף גם הנפילה הרוחנית יש בה סיבת מסובב במכוון מלעילא, וגם בתוך מצבים שכאלו ניתן למצוא החיזוק להתרומם מעפר קרנו.

וכענין הידוע ממרן הבעש"ט הקדוש זי"ע, שהיה מתרומם ומתחזק בשמחה גם מתוך הנפילות הקשות ביותר שהיו לו, לפום רום דרגא דיליה. ולא זו העת להאריך בסיפור, רק אזכיר בקצרה מה שמביא א"ז זצוקללה"ה בדברי בינה (פרשת נשא דף מט), וזלה"ק: "כמו שאיתא בשם הבעל שם טוב הקדוש זיע"א, שפעם אחת היה בסכנה עצומה וצרה גדולה, לפי שהיה לו נפילה מכל מדרגותיו, ולא היה ביכולתו לחזק עצמו בשום דבר, ולא היה ביכולת לומר אפילו שום תפלה ובקשה. והיה מתחיל לומר אותיות אלפא ביתא, ומיד חיזק עצמו ושב למדרגותיו לרום המעלות" עכל"ק.

ומעין זה איתא מהבעש"ט הק' [עיי' שבחי בעל שם טוב], ששמע בת קול שהפסיד את כל חלקו בעולם הבא, בעבור שהבטיח לעקרה אחת שהיתה עקרה מששת ימי בראשית שתלד זכר, ונצרך לזה להפוך סדרי בראשית. – ושם הבעש"ט מאד על בת קול זו, שמעתה יוכל לעבוד השם יתברך שלא על מנת לקבל פרס, רק "לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו". ולשמחתו זו יצאה שוב בת קול, שבשביל זו השמחה זכה בחזרה בכל חלקו בעולם הבא.

ובודאי לא גרעה מעלת ישראל סבא בחיר שבאבות ממדרגת הבעש"ט, וגדול ממנו במעלת הקדושה. וכיצד לא היה יכול יעקב אבינו ע"ה להתחזק ולצאת מכל אותו משבר נורא. ואף כי מקובל בידו שאבד חלקו ושברו ואין לו חלק בעולם הבא, הלא היה צריך להתחזק בעבודה שלא על מנת לקבל פרס, והוא את שלו ימשיך ויעשה בכל מצב שלא יהיה, והשי"ת יעשה הטוב בעיניו.

וכמו שראינו שהבעש"ט הק' זיעועכ"י היה עומד בעוז בניסיון בזה, בוודאי גם יעקב אבינו ע"ה היה יכול לעמוד בזה, והרי מקובל בידינו לגבי האבות הקדושים שהגיעו אל שיא המדרגה שיכול ילוד אשה להגיע, ובפרט בבחיר שבאבות, וצריך ביאור.

ואם כי זהו ענין קשה ונשגב במופלא מאיתנו, מכל מקום עלינו לקרב מעט אל השכל, ולהתבונן במעשה אבות במידת האפשר, כדי שנוכל ללמוד את הנצרך לנו, מעשה אבות סימן לבנים.

ב

עבודת שלושת אבות בתיקון כל העולם לדורות כל אחד לפי בחינתו ועניינו

והנראה בעזה"י בהקדם מה שייסדו לנו כמה מתלמידי הבעש"ט הק' משמו, בטעם נפילתו של 'אחר' שהיה מתחילה רבו של רבי מאיר עד שיצא לתרבות רעה, וכן נפילתו של אותו האיש. אף שהיו אנשים גדולים, עם נשמה גבוהה ממקום גבוה מאוד. מכל מקום עיקר נפילתם היתה אחר שכשלו במידת הגאות ובמידת הכעס, משום שאלו שתי המידות גאוה וכעס מורידים את האדם עד דיוטא התחתונה להפילו מכל מדרגותיו.

שהרי בגאות קיימא לן (סוטה ה). שאין אני והוא יכולים לדור בעולם, והרי הוא נעזב מהשי"ת ומתרחק מן השכינה. וכן כלפי הכעס איתא בזה"ק הקדוש (ח"א דף כז:): "והא אוקמוה כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה", וממילא אף הושלך חוצה מדבקות השי"ת.

וחזינן שלא רק שנפלו מכל מדרגותיהם והשגותיהם הגבוהות ברוחניות, ואבדה מהם כל מעלתם, אלא אף נפלו עמוק עמוק ברשת הטומאה והסטרא אחרא, ותחת שהיו מלאים קדושה והשגות טהורות ברוחניות התמלאו בהיפוך בטומאה וכפירה, נתונים בידיהם של הסטרא אחרא, רחמנא ליצלן.

ונאמנים עלינו דברי הבעש"ט הקדוש, שמדברי קדשו אנו למדין אפשרות של נפילה דרסטית מרום המעלה ועד שאול תחתיה, מחמת מידת הגאות והכעס, ויתכן בזה לאבד הכל וליפול בשבייה בידיהם של כוחות הטומאה והחיצוניים חלילה.

והנה האבות הקדושים מוכנים ועומדים לתפקיד גדול שצריכים לתקן ולשנות בכל העולם, ולא בכדי נקראים 'אבות העולם', שאין קורין אבות אלא לשלשה (ברכות טז:), בהיותם 'אבות' לכל הדורות כולם, מייסדים ומכינים את הדרך לתקן את העולם, ולהביאו אל התכלית הנצרך לו. כל אחד ואחד מן האבות לפי מידתו, ולפי עניינו המיוחד אליו.

אברהם אבינו ע"ה הודיע ופרסם עצם האמונה בעולם, כאשר אב ידעך מנוער לנתץ כל אמונות האלילים והעבודה זרה שבעולם, ולהודיע כי יש מנהיג לבירה, וממנו יסוד האמונה, בהיותו ראש למאמינים כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו.

והיה בכוחו הגדול של אברהם בתורת 'אב', להפוך כל העולם כולו, אף בהיותו יחידי כנגד כל באי עולם. שלכן נקרא "אברהם העברי", שהוא מעבר אחד וכל העולם מעבר אחר. ואחד היה אברהם שהתהלך בכל מקום לפרסם אלקותו יתברך, לידע ולהודיע כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו.

ולפעמים יש בכוחו של צדיק אחד, צדיק הדור, להפוך ולהשפיע מקצה העולם ועד קצהו, ולתקן לפי מידתו כל העולם כולו. כענין שאמרו (יומא לח:): "בשביל צדיק אחד נברא העולם", כי זה בכוחו של צדיק הדור להשפיע ולרומם כל הדור עמו יחדיו.

וזו היתה עבודת האבות הקדושים, בהיות הם 'אבות העולם', ועל כך הועידה אותם ההשגחה העליונה לתקן כל העולם, ולהפיץ האמונה והקדושה בעולם כל אחד כפי מידתו. – ומידתו של אברהם היא במידת החסד, שהיה מפיץ האמונה בעולם על ידי מידת החסד והרחמים שהשפיע עליהם, באותו 'אשל' שנטע, להכניס כל האורחים בביתו הגדול, ולהשפיע עליהם האמונה ברוב חסד ורחמים.

אולם יצחק בנו אחריו, מידתו היא מידת הגבורה והצמצום בפחד ומורא הדין. כאשר נמצאים כיתות כאלו בעולם, שלדעתי גרועים הם מן האפיקורסים, שאינם באים להכחיש עצם מציאות הבורא, רק להקל בעצם עול מלכות שמים.

כי המינים והאפיקורסים שהכחישו את עצם מציאות הבורא, הלא זה גובל בשיגעון ושטות, כאשר כתב בחובת הלבבות (שער הייחוד פרק ו), וכל בעל היגיון ישר מבין ורואה עולם מופלא מסודר בסדר מדויק, מופעל בחכמת עליון נורא, שבוודאי לא יתכן שנעשה כל זה מעצמו.

ורק מתעלמים הם ממסקנא פשוטה וישרה זו כדי לפטור את עצמם מן המחייב מתוך כך, שאם יש בורא לעולם בודאי יש תכלית וסיבה, ויש דין ויש דיין, וכדי לפרוק מעצמם כל עול פטרו עצמם באתאיסטיות זו לכפור בכל עצם מציאות הבורא ח"ו.

אבל הכת היותר גרועה מהם, הם אותם שמבינים שזאת לא ניתן להכחיש לגמרי שיש בורא ומנהיג לבירה, אלא שעם כל זה נותנים דרור לנפשם במשאות שווא ומדוחים, שהבורא הטוב חפץ רק להטיב עם ברואיו, ואינו מדקדק כל כך עמהם עפ"ל, ולא איכפת לו כל כך שיהנו האנשים גם מן העולם הזה, ויעשו מה שלבם חפץ ככל העולה על רוחם, שהרי השפיע בטובו לברואים כל השפעת הטוב, ובכך מנסים לערער את יסודות אמונת שכר ועונש, ותכלית האדם בעולמו.

ועל כך נצרכה מידת היראה של פחד יצחק אבינו ע"ה, שהוא המשיך בהפצת האמונה שהתחיל אברהם בעולם מתוך מידת היראה והפחד, שלא להניח למתכחשים הללו להקל ראש בחובת האדם בעולמו, כדי להבין ולהשכיל עד כמה האמונה הזו מחייבת את האדם בכל הליכות חייו, לנהוג על פי רצון בוראו ברוך הוא, כאשר למדנו בתורתו הקדושה. – ועל כך היא מידתו של יצחק אבינו, מידת הגבורה, לדעת ולהבין כי על כל דבר ודבר אתה עתיד ליתן דין וחשבון, ולהשלים בזה תכלית האמונה שנטע אברהם אבינו בעולם.

ברם יעקב אבינו ע"ה עיקר עבודתו בעולם בתורת 'אב', היא להשריש בעולם עבודת שמים למעשה. אחר שכבר נטעו אברהם ויצחק את יסודות האמונה בעולם, כל אחד לפי דרכו ומידתו, נצרך יעקב אבינו אחריהם להשלים הכל במידת תפארת. וללמד בעולם כיצד עובדים השם יתברך בפועל בתוככי עולם הזה הגשמי, חרף כל הקשיים והניסיונות שהעולם מלא מהם, ובכך החדיר למעשה בתיקון העולם משלם, שיתגבר האדם מתוך האמונה השלמה כנגד כל המפריעים והייסורים הקשים הרודפים בהפרעת עבודת שמים בעולם.

ומהאי טעמא נצרך יעקב אבינו ע"ה כל ימיו לעבוד השי"ת מתוך כל הקשיים והרדיפות וייסורים קשים שעברו עליו, הן ברדיפת עשיו אחריו להורגו חלילה אם על בנים, והן בייסורים הקשים של עשרים שנה בבית לבן, ביום אכלני חורב וקרח בלילה, ותחלף את משכורת עשרת מונים, וכן בצרת דינה, ושאר צרות דעודו עליה.

כאשר אמר יעקב אבינו ע"ה על עצמו, כמבואר במדרש ריש פרשא דידן (פד, ג): "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחת, ויבוא רוגז" (איוב ג, כו) ע"ש.

וכמובן כל מעשה אבות סימן לבנים, בהיותם שלשה אבות לכל באי עולם בכל הדורות כולם. הרי בעבודתם כבשו והכינו הדרך לבניהם ובני בניהם לדורות עולם. – ובכן היה יעקב אבינו ע"ה מכין כל העולם לדורות לעבודת שמים מתוך כל הקשיים והייסורים.

ובעבודה נוראה זו שעמד יעקב בנטל בית גלות לבן ועשיו, והתגבר כנגד כל הצרות לעמוד בהם איתן, החדיר כוח עצום בישראל לדורות שיוכלו לעמוד גם בסבלות הגלות המר, שבכל מקום שגלו ישראל היה בכוחם להחזיק מעמד בגוף ובנפש, ושלא יפלו ברוחם להיעזב חלילה מנחלת ה' ועבודתו. כי בזה הכין הדרך לבניו, לעמוד בעוז כנגד כל מהמורות שלא יבואו עליהם בגזירות קשות וייסורים מרים, שבעמידת איתן של יעקב אבינו ע"ה בכל זאת הכין הדרך לכל זרעו אחריו בכל המצבים והאופנים העוברים עליהם.

ג

תיקון יעקב אבינו בעולם באבלות וצער הנורא על שאינו ממלא תפקידו, והתמלא בושה וחרפה לעומת אבותיו, שאינו מתקן מה שנצרך בתורת 'אב'

ובכן אחר כל אותה עבודה ותיקון עצום שעשה יעקב אבינו בכל הני הרפתקי וייסורים הקשים שעבר מעשיו ולבן וכו', הגיע עתה עת "וישב יעקב", ביקש יעקב לישב בשלוה. – ובודאי נראה פשוט, שלא על השלוה החיצונית שלות הגוף הוא מכוון, כאשר הערנו בזה שלא חפץ לעצמו 'פנסיה' וחופש מן העבודה, שזאת לא עלתה על דעתו ורוחו כלל וכלל. – אך חשב שהגיעה עתה העת לתקן תיקון 'שלוה' בעולם, ובהגיעו עתה אל המנוחה בארץ כנען, רצה לשנס מותניו לעבודה מחודשת הנצרכת לתיקון העולם, תיקון בחינת 'שלוה', ללמד ולהכין כיצד עובדים השם יתברך מתוך שלווה והשקט.

כאשר אין זו העבודה מן הקלות כלל, וכענין שנודע ממרן בעל דברי חיים מצאנז זצוקללה"ה, כשנמנם פעם באמצע עריכת השולחן הטהור כנודע דרכו בקודש, וכשהתעורר אמר שגילו לו מן השמים, שגלות האחרון שתהיה לבני ישראל היא 'גלות אמריקה'.

והמכוון בשורש בחינת 'גלות אמריקה', שהיא בחינת הגלות בימינו כיום, כאשר השפעת מלכות אמריקה הולך בכל העולם. ויסוד בחינה זו של 'גלות אמריקה' שונה בתכלית מכל הגלויות שלפניה, שהיו כולם ברדיפות ושמות

פוגרומים וייסורים קשים. אבל בחינת 'גלות אמריקה' היא גלות של שלוה, כאשר אין רודפים ואין מייסורים את ישראל, ונותנים להם חופש ודרור ליהנות מן העולם כאוות נפשם. – אבל זו השלוה גופה היא הגלות היותר קשה להם, כידוע שגדול ניסיון העושר יותר מניסיון העוני. וכאשר מלביש עשיו עצמו בצביעות של 'אחי' קשה היא לנו 'וישקה' יותר מ'וישכה', כי בכך רוצים להחדיר בישראל את כל אוירת המתירנות וההפקרות הנורא, לפרוק חלילה מעצמם עול מלכות שמים ועול תורה ומצוות, רק ליהנות מן החופש בעולם, ככל העולה על רוחו, רחמנא ליצלן.

ועל כך 'ביקש יעקב לישוב בשלוה', שביקש לעבוד עבודת תיקון השלוה, ותיקון בחינת גלות אמריקה, שהיא גלות של שלוה הקשה שבעתים מן הגלות הנגלה, כאשר מתקוממים שונאי ישראל בגלוי, שזו הגלות האחרון בחינת גלות אמריקה היא הקשה ביותר לתיקון, שמתוך תיקון זו הגלות יבא משיח צדקנו.

ולפיכך חשב יעקב עתה שהנה הגיעה כבר העת לתיקון זו הגלות, כאשר עתה התקיים בו 'וישב יעקב' אחר כל מסעות הגלויות והרדיפות, ביקש לתקן בחינת עבודת השם יתברך מתוך גלות השלוה. – ועיקר תיקון גלות שלווה, היא בהמשך הפצת האמונה השלמה שייסדו אבותיו אברהם ויצחק בעולם, ולהחדיר את האמונה השלמה גם בתוככי השלוה.

כי מטבעה של 'שלוה' לצנן ולבטל האמונה מלב האדם, כאשר נדמה לו בעת שיושב שאנן בהשקט ובשלוה שאינו צריך עוד להשם יתברך ח"ו, והרי הכל מסודר לפניו בלא שום בעיות וקשיים.

וכבר מצינו בו בבר כוכבא, שהיה מתרברב בכך שאינו צריך לחסדי הבורא עמו. כדאיתא באגדתא דהניזקין (גיטין נז.): "אכשליה פומיה לבר דרומא, ואמר הלא אתה אלקים זנחתנו ולא תצא אלקים בצבאותינו" ע"ש. לומר שאינו צריך להגיע לסייעתא דשמיא, כי כוחו במתניו ועוצם ידו תעשה לו את כל החיל הזה.

וזהו ניסיון הקשה של גלות השלוה, בהיות נדמה לאדם שהכל מסודר לפניו על הצד היותר טוב, ואינו צריך להגיע לרחמי שמים עליו. ואינו מבין ואינו יודע שהכל מוענק לו במתנת חנם מן השמים, וברצותו נוטל ומבטל הכל ממנו ברגע אחד, כסופו המר של בר כוזיבא בסוגיא שם. ועל כל נשימה ונשימה תהלל קה, כי אין שום ביטוח מרגע אחד של חיים ושל טובה, על המשך הרגע הבא, ובבת אחת יכול אדם ליפול מכל אשר לו, וברצונו יתברך ברגע אחד מפסקת כל חיותו ממנו. ומהאי טעמא אמרו במדרש (קהלת רבה ג, יג): "מה יתאונן אדם חי – דיו שהוא חי".

ומהאי טעמא גדול יותר ניסיון העושר, כשרואה שכספו וממונו מתרבה, ומחשב בדעתו שאינו צריך עוד לעזרת השי"ת עמו, רק שלא יתערב לו הקב"ה בעסקים, ויניח בידו לנהל את עסקיו בהצלחה כפי הנדמה בדעתו, וליהנות מן העולם הזה. וברום לבבו חושב שאין הוא תלוי באף אחד, כי בכספו הרב יש בידו הכל גם חיותו וקיומו בעולם אינו צריך להגיע לשום עזרה וסייעתא, ואף כלפי מעלה יחשוב שרק לא יתערב לו השי"ת בעסקים...

ולפיכך גדול ניסיון העושר יותר מניסיון העוני, כי העני יודע וזוכר כל העת שצריך הוא להגיע לרחמי השי"ת וחסדיו עמו, והוא חש תלוי כל העת בישועת ה'. כמו שכתב זקני הקדוש זצוקללה"ה בתולדות אדם (פרשת נשא): "יברכה ה', בממון. וישמרך, מן המזיקין (במדב"ר יא, ה). הנה ידוע מאמר חז"ל (עי' ויק"ר כב ו, ואלשיך), וכבר אמרנו (עי"ש דף קמה), שגדול ניסיון העושר יותר מניסיון העוני, מפני שיכול לבוא ח"ו לידי 'ורם לבבך וכו'" (דברים ח, יד). ויוכל למשוך מזה כמה היזיקות רעות ומקרים רעים רח"ל. על כן הבטיח הפסוק כאן, 'יברכה ה' בממון', ואף על פי כן 'ישמרך מן המזיקין', שלא תבוא חס ושלוה לזה ורם לבבך ושכחת ח"ו, והבן" עכלה"ט.

ועל בחינת עבודה זו 'ביקש יעקב לישוב בשלוה', שחשב שהגיעה כבר העת לתיקון גלות אחרון, גלות שלווה, גלות אמריקה, להכין את ישראל לעבוד השם יתברך גם מתוך שלווה, שלא תיאבד מהם האמונה, ויעמדו בנסיון העושר שהוא יותר מניסיון העוני.

ובכן הכין יעקב אבינו את עצמו לקראת זו העבודה, כאשר בתורת 'אב' הבין תכלית תפקיד תיקונו עתה בעולם, להשלים מידות אבותיו הקדושים, ובמה שהתחילו הם לנטוע אמונת אלקי עולם לכל הדורות, רצה עתה הוא בתורת 'בחיר שבאבות', להשלים אותה עבודה ולבסס זו האמונה בכל המצבים כולם. ומאחר שכבר תיקן האמונה ועבודת שמים מתוך כל הקשיים והייסורים שרדפוהו עד עתה, הבין שעכשיו בישיבתו בשלווה הגיעה העת להשלים תיקונו בעולם בתוככי השלווה, ובכך לתקן גלות שלווה לכל הדורות אחריו. וזאת על ידי הפצת האמונה השלמה גם בזמני שלווה ועושר, שלא יסמוך אדם על כוחו ועוצם ידו, שאינו צריך לעזרת השי"ת ח"ו ויסמוך עצמו על כספו וממונו, רק ישעין עצמו תמיד על חסדי המקום עמו כמבואר.

ברם, קפץ עליו רוגזו של יוסף, וראה שאין בכוחו עדיין לתקן זה התיקון של גלות השלווה בעולם, כאשר השלווה ממנו והלאה, ויבוא רוגז, ברוגזו של יוסף הקשה והנורא, שהרחיקו עד מאוד מכל בחינת אותו תיקון שהיה מבקש ודורש להביא בעולם בתורת 'אב' כמבואר.

ונראה לפי דרכנו, שבוודאי לא היה גודל צער וואבלו הנורא של ישראל סבא בחיר שבאבות, על מיתת הגוף של יוסף הצדיק, כאשר תמהנו בזה, ואפשר גם מצד הנפילה הרוחנית מכל המדרגות שלו מאיגרא רמא עד בירא עמיקתא, מצד עצמו בינו לבין קונו בוודאי היה יכול להתנחם ולהתחזק ולצאת מכל אותה נפילה נוראה. כאשר הוכחנו מידת הצדיקים והבעל שם טוב הקודש לרומם את עצמם מכל נפילה שלא תבוא.

ולפיכך נראה שלא מצד עצמו ונפילתו הפרטית היה בוכה ומצטער, אלא משום קלקול כל התפקיד שנשלח עבורו לעולם בתורת 'אב', כמו שהתבאר שהועידו מן השמים לכל אחד מן האבות תיקון מסוים שנצרך לחולל מהפכה בעולם, כל אחד מן האבות לפי נפשו ועניינו. – ובזה מצא יעקב אבינו ע"ה עתה את עצמו חסר מכל אותה עבודה ותיקון, כאשר איננו ראוי ואינו יכול להביא בעולם את התיקון הנצרך ממנו, כאשר התבאר שלפי הבנתו עליו לתקן עתה בחינת השלווה. והנה רואה הוא הכל מתנהל לפניו בדרך הפוכה לגמרי מן השלווה, ונמצא שאינו ממלא תפקידו בעולמו בתורת 'אב'.

וזה היה לפניו כחורבן והרס כל בנין הרוחני שעליו לבנות בעולם, שכן ביוסף הצדיק ראה את עיקר תיקונו והשלמתו, שכל תורתו שקיבל משם ועבר מסר לו, וראה עצמו יורד בעונו 'אבל שאולה', אבוד משתי עולמות, וגיהנם פתוחה תחתיו, אחר כי טרוף טורף יוסף חיה רעה אכלתהו.

וגם מכיון שנפל על ידי פטירת יוסף מכל מדרגת 'אבות' לעולם, ונעשה כאיש הדיוט פשוט, אפשר שגם נשכח ממנו תלמודו, ואם כן אין בכוחו לתקן ולהעלות העולם כאבותיו הקדושים. – ומזה לא מצא מנוח ומרגוע לנפשו, כשאינו בכוחו לתקן כלום.

ועל כך היה יעקב אבינו מייסר את עצמו ואת נפשו בבכיות נוראות בלי שיעור וחקר, כראותו כיצד נראה הוא לעומת אבותיו, שהם עשו ופעלו כל התיקון הנדרש מהם בעולם, אברהם לפי עבודתו ויצחק לפי בחינתו. אבל הוא אינו עושה מלאכתו באמונה, ויורד לשאול ומוריד עמו ח"ו כל מה שעבדו ופעלו אבותיו בעולם, הכל חלילה יורד לטמיון.

שהרי בהעדר עבודתו ותיקונו של יעקב אבינו ע"ה אין קיום לכל עבודת האבות הקדושים בעולם, שהרי הוא המשלים עבודתם למעשה במיזוג מידת 'תפארת' בעולם, כמו שנתבאר שהחסד לבדו אין לו קיום וכן הגבורה לבדה, ורק בשלמות מידת תפארת של יעקב אבינו מתקיים הכל, ואם כן נמצאת כל עבודת האבות שלפניו יורדת לטמיון חלילה.

ובכך היה מייסר את נפשו, כאשר חשב והתבונן בדעתו מה יענה ביום פקודה, כאשר יתבעו ממנו אביו וזקנו, מה עשית עם ההנהגה שהועדנו לך בעולם, כיצד היית אתה ממשיך את מורשת ההנהגה שהשארנו עבורך בעולם, בתורת ממשיך של האבות הקדושים מקדם, ואתה ירדת לבחינת אדם פשוט שלא בתורת 'אב', ואין לך כמעט שייכות עימנו. ומכך היה לבו מתמלא בוושה וחרפה נוראה, כיצד יוכל להראות את פניו אל אבותיו, כשלא עשה ולא תיקן את תפקידו בעולם.

וזו התביעה הנוראה שעמדה לנגד עיניו היא שהפילה את רוחו במדרגה נוראה ועצומה כזו, וימאן להתנחם, כאשר ראה עוצם הנפילה הגדולה שהתרחק עד מאוד מאותו תיקון ואותה עבודה שצריך לתקן בעולם. והתביעה הפנימית זועקת חמס בנפשו ולבו נשבר בקרבו, כיצד אתה נראה, כיצד הנך מתנהג, כמה רחוק אתה מדרכי אבותיך, כיצד התיישבת על כסא אבותיך למלאות מקומם להמשיך תיקון ייעודם בעולם, כשאינך עושה התיקון הנצרך ממך. ומכך התמרמר לבו בקרבו ונשבר לשברי שברים, ולא היה מסוגל למצוא מרגוע לנפשו מכל אותה דרישה ותביעה שתבע בנפשו.

והיה תולה כל אותה נפילה נוראה שנפל אבל שאולה, כנפילתם העצומה של אחר ודומיו, שהתבאר שמחמת גאות וכעס נופלים בבת אחת מכל המעלות עד שאול תחתית רח"ל. וחשש בנפשו שלפי דרגתו ולפי הנרצה ממנו כנראה נפל חלילה ברשת הגאות או הכעס, ובכך נמצא מהרס הכל בנפילה שתקומתה קשה עד מאוד.

כמו שנתבאר שלא רק מצד עצמו נפל שאינו עושה עבודתו ופעולתו בתורת 'אב', אלא גם מפסיד בזה כל עבודת האבות הקדושים שלפניו בעולם כמו שנתבאר. – ומכך היו לו ייסורים קשים ועגמת נפש נוראה ולא היה יכול להתנחם על כך בדין כל דעביד רחמנא לטב עביד, בעת שראה עצמו הורס ומחבל ומקלקל כל עבודת האבות, מחמת הנפילה הגדולה שחשש שבאה לו מן הגאות.

שכן מידת הגאווה היא המידה הקשה ביותר, וכמו שהענוה היא המידה הטובה מכל המידות טובות, כמ"ש באיגרת הרמב"ן, כן הגאווה היא המידה הרעה מכל המידות הרעות. והנופל בגאות תקומתו קשה מאוד, כי מחשב בנפשו שאין לו ממה לשוב, ולעולם לא יבקש מחילה, ולא יחפש לשנות ולהטיב דרכו, כי לפום גאוותו ורמות רוחו מדמה עצמו שהולך בדרכי טובים וישרים, כי דרך כל איש ישר בעיניו, ואינו יכול להתרומם מאותה אשפה נוראה שנזרק אליה מתוך גאוותו המנופחת.

ונמצא לפי זה שבודאי לא מצד עצמו או צרת בנו היה יעקב מצטער כל כך, שכל זאת היה בכוחו לשאת ולהתחזק ולהוציא עצמו מצרתו. אלא משום תיקון העולם שחשב והבין שהפסיד וקלקל, ותלה כל האשם בעצמו, כל מה שטרוף טורף יוסף, ונפל בגלותו הקשה, הכל האשים את עצמו שאינו משלים תיקונו עלי אדמות, ואינו ממשיך לתקן בעולם הייעוד הנורא שהועידו לו אבותיו מדור דור.

ד

תיקון גלות של שלוה בי"ז שנות שלוה של יעקב אבינו במצרים

אכן נראה שכל אותו צער גופא, ועבודה הנוראה של יעקב אבינו ע"ה בעת קטנות הדעת בכל אותם כ"ב שנים, יש בהם גופא תיקון עצום נורא הוד, לדורות קשים אחרונים, שרק מתוך אותו תיקון של 'רוגזו של יוסף' ניתן להגיע אל עבודת תיקון גלות של שלוה.

ובספר הקדוש שפתי צדיק פרשא דידן (אות קיט) כתב: "שמעתי מפ"ק זקני מו"ר [בעל חידושי הרי"ם] זצ"ל, בשם רבי ר' בונים מפרשיסחא, שעל שלשה דברים היה מביט כל ימיו, על יעקב אבינו עליו השלום, שלא היה עוד בריה כמוהו בעולם, כדכתיב (ישעיה כט, כב) 'אשר פדה את אברהם', ומלאכי השרת מקלסין בכל יום ברוך וגו' אלקי ישראל. – צדיק יסוד עולם כמוהו נסתלק ממנו שכינה כ"ב שנים, ועומד בצדקו כמקודם, וכל העולמות תלויין בו, הכל כמו בעת האור" עכל"ק.

רוצה לומר, שכשהתבונן באותה עבודה של אלו הכ"ב שנים, עם כל הצער הגדול והנורא, ועם כל שברון לבו לרסיסים, מתהלך בבושה וחרפה נוראה, על הריחוק העצום שנפל ונתרחק מכס אבותיו הקדושים. – עם כל זאת התחזק בנפשו ולא עזב תפקידו אף לא לרגע כמימרא, וכדחזינן בו שהיה ממשיך בהנהגת בניו, ומורה להם כל דבר כיצד ומה לעשות כשביקש האיש להוריד בנימין למצרים, ומשלחם להביא שבר ממצרים וכו', ואינו עוזב

תפקיד הנהגתו בתוככי כל אותה צרה נוראה, כשהשק חגור במותניו ואין צערו עוזבו לרגע, ועמד בתוך כל אותה טרגדיה נוראה שנפלה עליו בעוז רוחו כמימים ימימה, זו היא עבודה נוראה ומופלאה.

וזו העבודה של יעקב אבינו מתוך החשכות הנורא עומדת לדורות עולם, כאשר על אף הנפילה הגדולה שלו כשראה שכל מה שפעלו האבות שלפניו הולך לאיבוד, והוא נשאר לבדו כאיש הדיוט פשוט. – ואף על פי כן עבד גם אז את השי"ת בכל כוחו הפשוט, וזהו ניסיון נורא ואיום.

ובדווקא נצרך יעקב אבינו בתורת 'אב' לעבור כל אותה צרה, בשביל הדורות אחריו, ופעל ועשה באותו תיקון של 'רוגזו של יוסף' גדולות ונצורות עד מאוד, בשביל דורות ואנשים כאלו הנתונים חלילה בצרה ובשביה קשה וטרגדיה נוראה כזאת, שמפילה את האדם בבת אחת בנפילות נוראות עד עפר, כשנראה כל עולמו חשך בעדו, והכל נחרב ונהרס לנגד עיניו רחמנא ליצלן. – עם כל זאת יהיה בכוחו לעמוד איתן בכל הניסיונות הקשים שבעולם. ועם כל מה שעמד יעקב אבינו עד עתה בעוז כנגד כל הקשיים שעברו עליו מעשיו ומלבן ומצרת דינה, עדיין לא השלים אותה עבודה של תיקון מתוך כל הצרות והייסורים, עד עתה בצרה הנוראה ועצומה של 'רוגזו של יוסף', שהיא היתה נפילה קשה שבעתיים הן בגוף והן בנפש כמבואר.

ועבודה זו של יעקב אבינו ע"ה באותם שנים קשות עומדת לישראל ונצרכת להם לדורות עולם, כאשר לדאבוננו היו מצבים קשים של נפילה בעם ישראל, כמו בזמני חורבן בית המקדש והגלות הקשה, שנפלו מכל מדרגותיהם. – ובפרט כאשר ראינו בחוש בשואה האחרונה, שנחרבו ונהרסו כל עבודת האבות הקדושים והצדיקים הקודמים והיו לאפר. ומתוך כל זאת יצאו ישראל מן האפס הגמור, כשרק עורם על גופם, והתחילו מחדש לבנות ולהקים הכל מהתחלה, וסייע השי"ת בעדם להקים מקומות תורה וישיבות וכו', עוד יותר ממה שהיו לפני השואה, הגם שהתחילו הכלב ידים ריקות לגמרי, וכל זה מכוחו של אותו זקן שנטע בישראל אפשרות זו, ואין כאן המקום להאריך בזה עוד.

ומתוך עמידה איתנה זו שהחזיק יעקב אף בתוככי בכיותיו ואבלו, היה יוסף יכול להחזיק מעמד בניסיונותיו הקשים שבמצרים, ועמד איתן בניסיון הקשה ביותר של אשת פוטיפר, כאשר 'חיה רעה אכלתהו', ועמד באותו ניסיון מר מכוחו של אותו זקן, שלא פסק פיו מלהתפלל בעדו אף לא רגע אחד. ומתוך שנראית לו דמות דיוקנו בניסיונו עמד והתגבר מכוח דיוקנו של אביו הזקן העומד ומעתיר בעדו ושופך עליו לב כמים.

כי באותו תיקון של 'רוגזו של יוסף' היו יעקב ויוסף יחדיו עושים התיקון לדורות עולם, כאשר מתוך בכיותיו ותפילותיו וצערו של יעקב עומד יוסף בכל הקשיים הנוראים, ויחדיו משפיעים כוח עמידת איתן זו לדורות עולם.

כמו שכתב זקני הקדוש זצוקללה"ה בתולדות אדם פרשא דידן, וזל"ק: "ויקה אדוני יוסף אותו, ויתנהו אל בית הסוהר, מקום אשר אסורי המלך אסורים, ויהי שם בבית הסוהר (טל, כ). וי"ל לכאורה 'ויהי שם בבית הסוהר' הוא מיותר, כי בודאי היה במקום שנתנהו. ונוכל לומר, כי הכתוב יגיד בזה צדקתו של יוסף, שהיה כל כך גדול בצדקו, אפילו בעת שהיה במצור ובמצוק מאד, אף על פי כן לא ירד ממדרגתו הראשונה. וזה היא הפירוש 'ויהי שם', פירוש שהיה בהווייתו ומדרגתו הראשונה, אפילו כשהיה בבית הסוהר" עכל"ק.

וכל זאת מכוחו של אותו זקן, שעמד יוסף בכל ייסוריו, הוא יוסף בצדקותו מתחילה ועד סוף, ובכך נטעו הכוחות לדורות עולם לעמוד איתן בכל ניסיונות שכיוצא באלו, גם בנפילות קשות ומעומק השאול כמבואר.

ואמנם כאשר נשלם תיקון 'רוגזו של יוסף' וכשנשלמו אותם כ"ב שנה זכה יעקב לראות כי עוד יוסף בני חי, הן בחיות הגשמי והן בחיות הרוחני, לא נפל ולא נכשל מקדושתו וצדקותו. או אז זכה לשבע עשרה שנות השלווה, כשראה את בנו יוסף מלך בתוככי מצרים ערות הארץ, וכל בניו וזרעו אחריו מחזיקים בקדושתם ותומתם בתוככי טומאת מצרים.

ואכן באותם שבע עשרה שנה זכה יעקב לתקן מה שביקש מתחילה, כשביקש לישב בשלווה כדי להביא לתיקון גלות שלוה, אחר שעמד בעוז ובגבורה בכל אותה נפילה נוראה של 'רוגזו של יוסף', זכה עתה לתקן בחינת גלות

האחרון, היא גלות אמריקה גלות השלווה. – כאשר בתוככי טומאת מצרים היה בונה לו בית תלמוד להחזיק בעוז בתורה ובקדושה, וכל בניו וכל זרעו אחריו כשרים קדושים וטהורים, וזכה לישב בשלווה בכל אותם י"ז שנה, בתפנוקי דמלכא עילאה. – שבכך נטע יתד והשפיע האפשרות לדורות עולם לעמוד איתן בכל המצבים, וגם בגלות האחרון גלות של שלווה, ובנסיון הקשה של גלות אמריקה, שנתבאר שיותר קשה הוא נסיון העושר מניסיון העוני, ומזכותו עמידתו איתן של אותו זקן בכל אותה שלווה בתוככי טומאת מצרים, כבש והכין הדרך לבניו לעמוד בעוז גם בגלות של שלווה בתוככי טומאת וזוהמת העולם הקשה של עקבתא דמשיחא, כי מעשה אבות סימן לבנים, ותיקונם עומד לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות.

תכלית המורם, שמתוך כל סוגי הניסיונות שלא יעברו על בני ישראל הכינו לנו אבותינו ורבותינו הקדושים מדורי דורות הכוחות לעמוד איתן בהם, ואין מצב שלא עבר על האבות שלא הכינו ותיקנו להקל הדרך בעדנו, וצריכים אנו רק לשנס מותניים ולאזור אומץ וגבורה להתחזק בדרכי אבוה"ק שהנחילו לדורות עולם, ומכוחם נוכל לעמוד איתן בכל מצב ובכל הניסיונות כולם בעמידת איתן, לעשות רצון בוראנו ולהשלים תיקון העולם.

ויהא רעווא שנזכה מהרה להשלמת התיקון בכל סוגי ניסיונות הגלות, ולביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

לקבלת הגיליון מידי יום רביעי למייל שילחו ל m0732951213@gmail.com